

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

Ledū un zvaigznēs

“Latvijas valsts meži” un mammadaba gaida tevi ciemos!

KUR MEKLĒT ĪSTO ZIEMASSVĒTKU EGLĪTI?

Kur un kādu meklēt eglīti
no Latvijas valsts mežiem?

Kā parūpēties par eglīti podinā?

Ziemā dabā iestājas miers. Dzīvās radības rosās mazāk, liela daļa nozudusi skatam, nolīduši alās un pakšos pārziemot, bet nekas neapstājas, visi gaida nākamo dzīvības cēlienu, lai pavasarī zeltu, plauktu un izlīstu no migām.

Mums šajā laikā ir iespēja doties dabā un smelties mieru, pabūt klusumā, un, ja ziema ir vēlīga, baudīt baltu, tīru ainavu. Šajā numurā uzzināsiet, kā guļ daba, kur baltu ziemu meklēt arī palaikam pelēcīgajā un bieži siltajā Kurzemē, uzzināsiet arī par kādu parādību, kas itin nemaz nav rāma, mierīga un klusa – ledus krāvumiem jūras krastā. Kad tie rodas, pludmale rīb un dun kā pērkona laikā. Ledus krāvumi Latvijas piekrastē neveidojas katru ziemu, tāpēc jābūt gataviem: ja ledus kalni parādās, kā un kur tos meklēt?

Ziemas garās un tumšās naktis ir piemērotas zvaigžņu un kosmisku parādību vērošanai. Izrādās gan, ka šī ziemas īpašība nav pietiekama, lai astronomam Ilgonim Vilkam ziema būtu mīļākais gadalaiks. Viņam ziemās tumsas ir par daudz, taču vēlme pēc gaismas un cerība uz pavasari palīdz pārciest auksto gadalaiku. Šai ziemai gan Ilgonim Vilkam ir plāns novērot kosmisku parādību, kam, viņaprāt, līdz šim Latvijā pievērsts par maz uzmanības.

Esi vesels mežu zemē Latvijā!

Noderīgi:

Dodies piedzīvot jaunus atklājumus un baudīt atpūtu iecienītajos mammadaba galamērķos:

Čivini: @mammadaba

Kā daba

guļ?

Ziemā mežā valda miers. Lielākā daļa vīterojošo putnu ir dienvidos, bet tie, kas palikuši ziemot Latvijā, aizņemti, meklējot pārtiku īsajā gaismas brīdī. Arī daļa zīdītāju guļ migās, ieziemojušies arī augī, gaidot pavasari, kad atkal plaukt un zaļot.

Par augiem, šķiet, skaidrības visvairāk: tajos dzīvības funkcijas samazinātas līdz minimumam, gandrīz apstājušās, dzīvību glabājot saknēs. Sajūtot siltumu, kokos sāks plūst sulas, no zemes dīgs asni. Viengadīgie augi rudenī gājuši bojā, aiz sevis atstājot nākamo paaudzi – sēklas.

Meža rotas svētkiem

Dodies klusā pastaigā un atrodi dabas materiālus, kurus izmantot svētku noskaņas radīšanai.

Ziemas guļamistaba

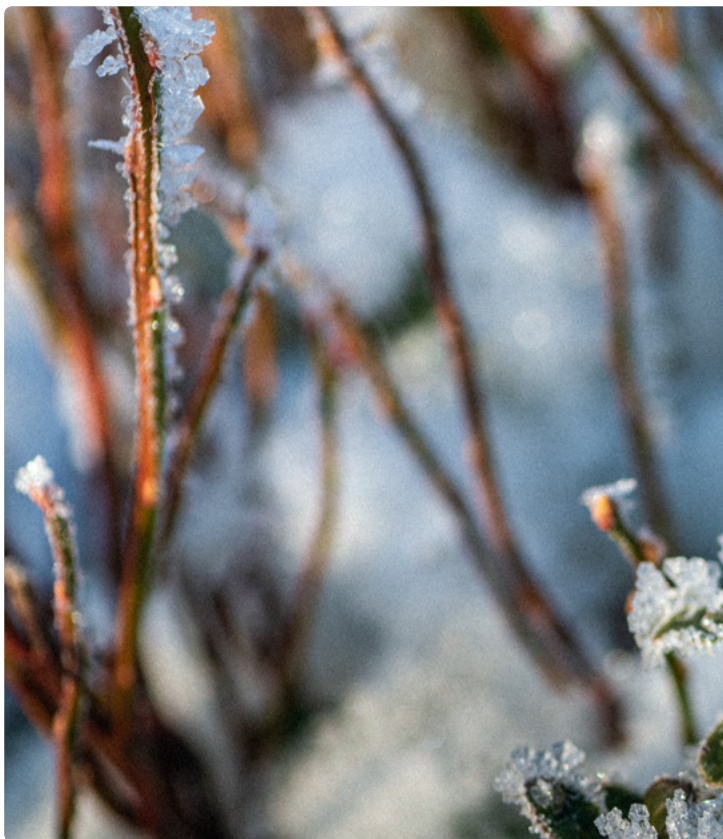
Mežs ziemā kļūst par klusu guļamistabu – arī tad, kad apkārt, šķiet, nekas nenotiek, patiesībā mežs ir pilns ar radībām, kuras klusi guļ. Interesantas stratēģijas izvēlas zīdītāji. Kamēr stirnas, brieži, zaķi, lapsas, vilki un vēl vairākas citas zīdītāju sugas turpina aktīvi rosīties arī ziemā, ir arī tādi, kas izvēlas doties ziemas miegā jeb hibernācijā, kā to sauc zinātniski. Tā ir spēja, ko ik pa laikam vēlētos arī mēs – cilvēki. Pārļaiest grūtu laikus mājīgā alā, guļot un neliekoties ne zinīs par klapatām, kas notiek visapkārt.

Tiesa, arī siltasiņu ziemas gulētāju vidū vērojamas atšķirības. Latvijā dzīvojošie abu sugu eži, visu četru sugu susuri un astoņu sugu sikspārņi guļ dziļā miegā. Viņu miegu neietekmē laikapstākļi, pat pamodināt viņus nav tik vienkārši. Rudenī uzkrājuši tauku rezerves, viņi visu ziemu pārtiek tikai no tām. Ziemas miega laikā dzīvniekiem neaug ne nagi, ne apmatojums. Visi dzīvības procesi un vielmaiņa palēninās, pat elpošana kļūst lēnāka – tikai viens elpas vilciens dažās minūtēs.

Seklākā miegā guļ lāči, āpši un jenotsuņi. Ja uznāk atkusnis, tie labprāt izloka kājas, dažkārt pat dodas ēdiena meklējumos, bet ja ziema vēl nav galā, drīz vien atgriežas migā un laižas atpakaļ miegā. Šos dzīvniekus viegli var pamodināt ne tikai atkusnis, bet arī kādi trokšņi.

Kukaiņu pasaulē ziema ir vēl interesantāka, skaidro entomologs Uģis Piterāns. Kukaiņi ziemai ir pielāgojušies tiktāl, ka spēj to pārļaut jebkurā attīstības stadijā (kurā no stadijām gan atkarīgs no sugas) un ir pat tādi, kas izmanto jebkuru siltu dienu, kad temperatūra paceļas mazliet virs nulles, un dodas savās gaitās. Dažiem no tiem ir arī zīmīgi nosaukumi – ziemasodi un sniega mušas.

Kukaiņu lielākais drauds ir stiprs sals, tādēļ ideāla ziemošanas vieta ir tāda, kurā ir pēc iespējas mazākas temperatūras svārstības, piemēram, alas, arī dzīvnieku raktas. Meži ar biezu lapu un nobiru kārtu uz zemes ir kā milzīga gujamistaba. Kad tādai lapu kārtai pa virsu uzsnieg biezs sniegš, tad kukaiņi mierīgi var pārciest pat -30 grādu salu, jo tur dziļi apakšā joprojām ir silts un temperatūra nokrītas tikai mazliet zem nulles atzīmes.

Katrai sugai parasti ir stingri noteikts: ja sugai ir jāziemo, piemēram, olas stadijā, tad citā veidā tās pārziemot nevarēs, bet, kā vienmēr, ir arī izņēmumi. Piemēram, spārēm pārziemo kāpuri, kas dzīvo ūdenī, taču divas spāru sugas – ziemasspāres – pārziemo kā pieauguši īpatņi. No blaktīm liela daļa ziemu pārļaut kā pieauguši kukaiņi. No visām stadijām tieši olas visbiežāk ir noturīgākās pret spēcīgu salu, jo tajās ir mazākais ūdens sastāvs, un parasti nekādi attīstības procesi olā vēl nenotiek. Bieži olas tiek dētas uz koku zariem un stumbriem, kur tās pakļautas zemām temperatūrām, nekāda siltinājuma nav, bet pavasarī tās ir gatavas šķīlties.

Vairāku sugu tauriņi rudenī olas dēj uz lapām un neapzināti nodrošina pēcnācējus ar labiem ziemas apstākļiem, jo lapas vēlāk nobirst uz zemes, kur siltāks.

Kā nesasalt?

Tieši ūdens sastāvs kukaiņa ķermenī ir bīstamākais visā ziemošanas periodā, jo, ūdenim sasalstot, var veidoties ledus kristāli, kas saplēš šūnas un citus orgānus kukaiņa ķermenī. Tāpēc viens no uzdevumiem pirms ziemošanas ir atbrīvoties no liekā ūdens daudzuma, piemēram, pilnībā iztīrot zarnu traktu. Tiesa, vairākums kāpuru (īpaši tauriņu) tomēr izvēlas ziemot slēptuvēs, jo kopumā ķermenis ir visai trekns un gaļīgs, un pilnīga dehidratēšanās nav īsti iespējama. Izņēmums ir, piemēram, zaigraibeņu kāpuri (*Apatura sp.*), kas tauriņu vidū ir diezgan unikāli ar to, ka ziemo samērā augstu virs zemes, atklāti sēžot uz kāda kārkla vai apses (atkarībā no sugas: kārklu zaigraibeņi uz kārkla, apšu – uz apses) zara. Uz ziemas laiku tas pārvēršas – kļūst par tādu kā izkaldušu mūmiju, kas spēj pārciest arī ļoti lielu salu. Pavasarī atdzīvojas, sāk baroties ar jaunajiem lapu dzinumiem, ātri vien atgūstot ūdeni, un kļūst sulīgs un zaļš.

Atbrīvošanās no ūdens nav vienīgais veids, kā garantēt nesasalšanu. Bieži daudz nozīmīgāks aizsardzības mehānisms ir dažādu olbaltumvielu radīšana organismā, kas darbojas kā antifrīzs. Tās ļauj ķermeņa iekšējiem šķidrumiem noturēties pret ledus kristālu veidošanos. Piemēram, lielākā daļa vaboļu sugu, kas dzīvo un graužas zem atmirušu koku mizas, ir spējīgas veidot šādas olbaltumvielas – antifrīzus, jo, lai arī miza ir kā aizsardzības slānis, tomēr bargā salā tās pilnībā izsalst.

Ledus

krāvēumi

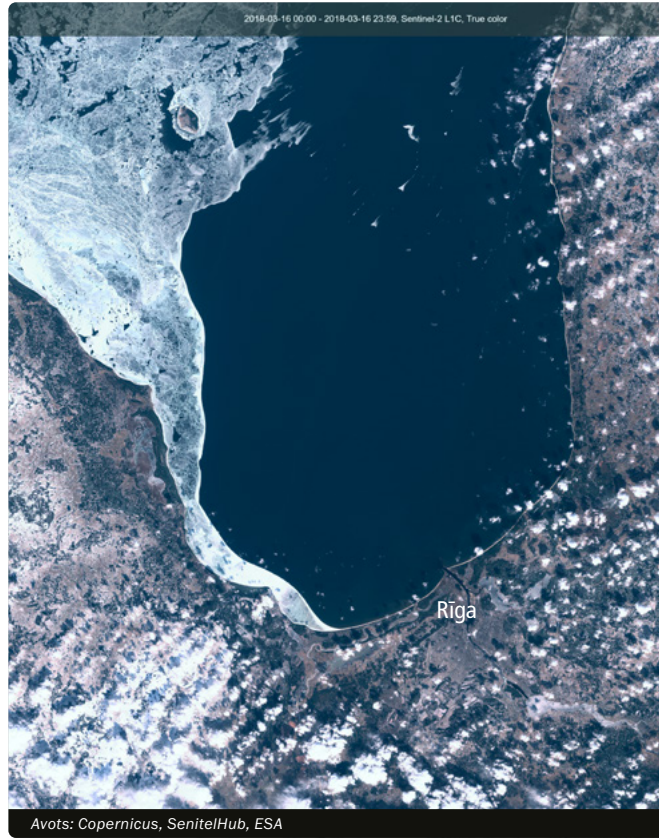
Leduskrāvēumi jeb torosi Latvijā ir reta dabas parādība, bet, ja izdodas redzēt brīdi, kad tie veidojas, iespaidi ir spilgti: tā ir viena no dabas parādībām, kas liek apjaust dabas milzu spēku.

Ziemas Latvijā kļūst arvien slinkākas un sala cirvi cilā arvien retāk. Šis stāsts ir par tām ziemām, kad sals ir pietiekami noturīgs, lai ar ledu kaut daļēji pārklātu Rīgas līci, jo cerēt uz tik bargām ziemām, kas sasaldē arī atklāto jūru, šķiet, jau ir naivi.

Ledus krāvumi Latvijas piekrastē nesenās ziemās:

- 2021. gada februāris: Zvejniekiems, Ragaciems
- 2018. gada marts: Mērsrags, Engure
- 2013. gada aprīlis: daudzviet, bet Rojā pat 8 m augsti
- 2011. gada marts: Jūrmala

Torosēšanās jeb ledus krāvumu veidošanās parasti notiek ziemas beigu pusē, un tas ir brīdis, kad ziemas pārgājieni un citas ziemas aktivitātes jau gana izbaudītas, bet pavasarī vēl nav sācies. Brīdis, kad laikapstākļi bieži nav piemērotākie pastaigai gar jūru, tomēr ledus kalni pludmalēs ir tā vērti!

Kur un kā ledus krāvumus meklēt?

Ja torosēšanās Latvijas piekrastē sākas, tad parasti par to ziņo medijos, pirmo atklājēju fotogrāfijas un video aplido sociālos tīklus, un vērtīgam dabas ziņu sekotājam tas garām nepaskries. Problēmas gan rada tas, ka bieži ziņas izskan par kādu konkrētu punktu piekrastē, kur ir izveidojušies ledus kalni, un tur drīz sabrauc un pulcējas daudz ļaužu. Ja torosēšanās ir sākusies, tā parasti ir garā piekrastes joslā. Tāpēc pakojam mugursomu pārgājienam!

Vissvarīgākais ir piemērots apģērbs. Jārēķinās, ka pie jūras vienmēr ir vējaināks. Pat mierīgās ziemas dienās pludmalē būs jūtams vējš, turklāt raksturīgi, ka tajās piekrastēs, kur ledus kalni izveidojušies, visbiežāk vējš pūtīs no jūras uz krastu un būs itin spēcīgs, jo tieši vējš ir viens no galvenajiem spēkiem, kas izraisa jūras ledus masu kustību un ledus krāvumu veidošanos. Vēlams ģērbties kārtās, lai gadījumā, kad, aktīvi kustoties, kļūst par siltu, kādu kārtu var novilkt. Vēl noderēs plata šalle, ar ko piesegt seju pretvējā. Noteikti vajadzīgi stingri pārgājiena apavi, jo pludmales ziemā nav tik līdzenas kā vasarā. Pa ceļam var būt gan kupenas, gan izskaloti ledus gabali, kusis un vēlāk sasalis sniegs, kas rada cietu mikrojefu.

Kad ziņas par torosēšanos jūs sasniegušas, laiks plānot pārgājienu maršrutu, lai nebūtu kopā ar vēl pārsimt ļaudīm jāpulcējas ap vienu ledus kalnu kādā iecienītā un ērti piebraucamā pludmalē. Tā kā viens no galvenajiem ledus kalnu veidotājiem ir vējš, parasti torosēšanās notiek tikai vienā noteiktā Latvijas piekrastes daļā. Pastiprinoties rietumu, dienvidrietumu vējam, ledus masas no Rīgas līča centrālās daļas tiek dzītas uz Vidzemes piekrasti, bet ziemeļu un austrumu vēji ledus kalnus veidos Rīgas, Jūrmalas un Kurzemes piekrastē posmā līdz Kolkai. Tātad, ja pienāk ziņas par ledus krāvumiem Saulkrastos, ir liela iespējamība, ka tie būs arī citās Vidzemes pludmalēs. Lai būtu pavisam droši un nepalīktu bešā, pārgājienu vislabāk iesākt tur, kur par ledus krāvumu esamību ir pilnīgi drošas ziņas – kaut ļaužu iecienītā pludmalē. To, kur ir lielāka ledus krāvumu iespējamība, var noskaidrot, apskatot jaunākos augstas izšķirtspējas satelītattēlus, ko ērti piedāvā izdarīt Eiropas Vides monitoringa programma “Copernicus”*. Ja debesis ir skaidras, tad var ļoti redzēt, kur ledus masas koncentrējas. Izvēloties maršrutu, būtu ļoti pameklēt piekrastes daļas ar robotāku krasta līniju, tādās vietās ledus drūzmējas biežāk. Piemēram, Vidzemes piekrastē – Ķurmragas, arī Veczemju klinšu apkaimē, posms no Saulkrastiem līdz Zvejniekiem. Kurzemes pusē šādu nelielu zemes ragu un krasta locījumu ir vairāk: Ragaciems, Engure, mazliet uz ziemeļiem no Bērziema, Mērsrags un vēl dažas vietas.

NEMĒSLO MEŽĀ! PAR CŪKU PĀRVĒRTĪSIES!

Īpaša veiksmē ir redzēt, kā notiek torosēšanās. Tas ir brīdis, kad lielas ledus masas, pat kvadrātkilometriem plašas, vējš un straumes ir iekustinājuši. Inerce un spēks, ar kādu ledus lauks virzās, ir tik liels, ka, lediem triecoties krastā, tie neapstājas, bet lūst gabalos, gabali kraujas kaudzēs. Apkārt valda rīboņa, dažkārt tas atgādina tālu pārkonu vai kravas vilciena monotono dūkoņu. Spēks ir acīmredzams, bet ar prātu to grūti aptvert, šāda parādība ir ļoti nepierasta. Šajā brīdī gan ledum tovtoties nevajag. Tas ir bīstams, tā kustību paredzēt nevar, skats ir vienkārši jābauda!

Atceries par drošību!

Nemot vērā, ka ledus krāvumi mēdz veidoties pludmalē, kur zem tiem ūdens faktiski nav, uz tiem teorētiski var neattiekties aizliegums kāpt kā uz ūdenstilpes ledus, bet vienalga jābūt ļoti uzmanīgiem un piesardzīgiem! Ledus atlūzu kalni var būt nestabili, tie ir slideni, tāpēc kāpšana tajos jebkurā gadījumā ir riskanta. Iekarot ledus virsotni, protams, ir piedzīvojums, un fotogrāfijas izskatīsies skaisti, bet vienmēr jāizvērtē, vai tas nav pārāk bīstami.

Aizliegumus atrasties uz ledus parasti attiecinā uz ezeriem, upēm un citām iekšzemes ūdenstilpēm, retāk uz ledu jūrā, bet te vērts atgādināt – jūras ledus ir viens no bīstamākajiem. Jūra bieži ir daudz dinamiskāka un kustīgāka pat par upēm. Draudošās briesmas var būt pavisam nemanāmas. Latvijā bijuši vairāki gadījumi, kad vējš no piekrastes atrauj milzu ledus gabalu, uz kura atrodas cilvēki – makšķernieki, atpūtnieki, kas vienkārši pastaigājas tālāk no krasta. Pēdējais gadījums, kad ledus gabalu ar vairāk nekā 200 cilvēkiem vējš aiznesa no krasta, bija 2013. gada martā. Toreiz cilvēkus glābt devās ne tikai ar kuģiem, bet arī ar Nacionālo Bruņoto spēku helikopteru. Pirmā pazīme, kas ir kā brīdinājums nestaigāt pa ledu tālu no krasta, ir vējš. Ja vējš pūš no krasta vai pat paralēli krastam, tas ir potenciāli bīstams. Par relatīvi drošu var uzskatīt vēju no jūras puses, taču arī tad nav garantijas, jo ledus masas var pārvietot arī jūras straumes.

Leišmales

ziema

Rīga – 174 km
Ventspils – 118 km
Liepāja – 56 km

56°30'19.9"N 21°49'09.7"E

Tradicionāli baltu, sniegotu un bargu ziemu Latvijā vairāk saista ar Vidzemi un Latgali. Kurš gan nav dzirdējis par Zosēniem – Latvijas aukstuma polu Vidzemes augstienē. Turpretī Kurzemei ir maigās ziemas slava. Liepāja gandrīz kā Londona – ar vieglu smidzināšanu un miglu vairāku mēnešu garumā. Bet patiesība, kā parasti, ir kaut kur pa vidu – neba Vidzemes augstienē visas ziemas baltas un ne jau visā Kurzemē Baltijas jūras siltie ūdeņi gādā par maigu ziemu. Rietumkursas augstiene atšķiras un spēj piedāvāt Ziemassvētku kartīšu cienīgas ainas arī Kurzemē!

Dienas ziemās ir īsas, tādēļ, plānojot vienas dienas izbraukumu, svarīgi to ņemt vērā. Vispirms vēlams doties uz ainavisku pastaigu vietu, bet pusdienu pauzi vai ziemas pikniku rīkot mājpucejā. Ja saule vēl ļauj, var pagūt ieplānot vēl kādu aktivitāti.

Prioritāte nr. 1 – ziemas ainiņas! Protams, šādam izbraucienam svarīgi izvēlēties piemērotus laikapstākļus, taču reizēs, kad Rīgā, Liepājā vai Jelgavā valda atkusnis, Rietumkursas augstiene mēdz būt vairākuma acīm neredzama ziemas pērle. Mēs bieži par maz novērtējam Latvijas reljefu. Ne velti Vidzemes augstienē ir aukstākās ziemas Latvijā, jo arī tie aptuveni 250–300 metri virs jūras līmeņa ir pietiekami, lai izpaustos tieši ar augstumu saistītā temperatūras pazemināšanās. Līdzīgi ir Rietumkursas augstienē, kuras augstākā virsotne Krievukalns atrodas nepilnus 190 metrus virs jūras līmeņa. Embūtes pastaigu taka ierīkota Embūtes senielejā, ko ieskauj vēl arī citi pauguri – Pavārkalns, Radiņkalns, Vēreskalns un Embūtes pilskalns, pa vidu ieleja ar Lankas upīti. Tieši stāvās pauguru nogāzes, grava un pati ieleja ir iemesls, kādēļ šeit jau pirms vairāk nekā 40 gadiem izveidoja dabas parku. Tā galvenais uzdevums ir sargāt un rūpēties par nogāžu mežiem, kas arī gādā skaistu ainavu visos gadalaikos.

Ieeja Embūtes ielejā ir iezīmēta ar kuršu zobeniem un vairogiem – pa vienam katrā ceļa malā. Pameklējot *Instagramā*, var atrast tikai dažas bildes ar tiem, turklāt neviena no tām nav uzņemta ziemā. Lielisks kadrs, ar ko *paspīdēt* sociālajos tīklos. Takas garums ir trīs kilometri, kas it kā nav daudz, bet... reljefs! Līdzīgi kā Siguldā un Turaidā, arī Embūtē biežāk apstāties un pavērsities apkārt ne tikai lai apskatītu ainavu, bet arī atvilktu elpu pēc kāpšanas pa koka kāpnēm. Atcerieties, ka ziemā kāpnes bieži ir slidenas!

Vēsturnieki uzskata, ka Embūtes senieleja ir bijusi mūsu senču svētvietā. Un nav jau brīnums, jo tieši skaistākie un neparastākie mūsu zemes nostūri tika izvēlēti sakrālām norisēm un saskarei ar dabas dieviem. Zobeni, kas krāšņo ieeju ielejā, ir ar stāstu. Tie ir kuršu vadoņa Induļa un viņa drauga Pūdiķa kaujas ieroči, kas sargā svētvietu no nevēlamiem ienācējiem.

Takas sākuma daļā pa ceļam būs skatu tornis. Ziemā gan noteikti jāizvērtē, cik noledojušas un drošas ir tā kāpnes. Tāpat, protams, var gadīties, ka dienā, kad snieg, pārāk daudz neredzēsiet, bet ja izdodas tur būt skaidrā, dzidrā un saulainā ziemas dienā, kad kokos vēl saglabājusies rīta sarma, piedzīvojums un iespaidi var būt vieni no Latvijas ziemas spilgtākajiem, ņemot vērā, ka tādu sarmas dienu kļūst arvien mazāk.

Kā jau ielejā, arī šeit saplūst ūdeņi. Nogāzēs ir daudz avotu, cauri ielejai tek upīte, bet piestāšanas vērts ir pilskalna avotiņš un noteikti Kuršu jeb Induļa pilskalna dzirnavu dīķa slūžas, kas noturīgāka sala gadījumā rada arī leduskritumus. Slūžas mūslaikos ir betonētas un vēsturiski noteikti izskatījušās citādi, bet ne to vien laika rats un zobs mums atņēmis vai mēs paši un mūsu senči nav nosargājuši. Vēsturnieki uzskata, ka pilskalnā kādreiz bijusi koka pils, taču nav zināms, kad tā nopostīta. Kad krustneši ieņēmuši Embūti, tie pilī nav palikuši. Zināms, ka vēlāk noticis Lietuvas dižkungaiša Mindauga karaspēka uzbrukums Embūtei, bet kurši kopā ar Kuldīgas ordeņa spēkiem to atvairījuši, un tā vēsturē palikusi kā Embūtes kauja. Turpat netālu gan apskatāma viduslaiku pils. No tās pāri palikuši tikai mūri, tomēr iespaidu par tās apmēriem un izskatu var gūt.

Embūtes dabas taka ir viena no tām vietām, kur nelielā apvidū kompakti apskatāma un izzināma gan senā kultūra un vēstures līkloči, gan iepazīstami dabas procesi un norises, un galu galā, baudāma ainava. Vieta kā radīta īsajām ziemas dienām, bet te vērts atgriezties arī vasarā.

Ja laiks atļauj, tad pēc pusdienu pauzes vēl var paspēt izkustēties. Tiem, kas dodas mājup Rīgas vai Jelgavas virzienā, pa ceļam būs netālu no Bikstiem esošā Olimpiskā pārgājienu taka Silkalnos. Taka ir 4,4 kilometrus gara, taču ik pēc pārsimt metriem ir kāds aktivitātes punkts. Tā ir kā sporta zāle un mācību klase dabā. Kopumā ir 17 punktu, kuros izpildīt fiziskus vingrinājumus, griezties meža dejā, izskriet sidraba birzi vai praktizēt meža jogu vai krosfitu. Ja kustēts pietiekami, var asināt prātu un uzzināt ko jaunu, piemēram, iemācīties noteikt koka vecumu un augstumu un iepazīt meža vērtības un saudzējamos dārgumus. Un, ja bērniem aizraujošas šķietīs visas aktivitātes, bet vecākiem spēku jau kļuvis mazāk, tad visas takas garumā var līdzīgi ņemt pirmās pieturas "Olimpiskā fanu zona" aktivitāti, sitot plaukstas, atbalstot un sajūsmīnoties par bērnu sniegumu meža tāllēkšanā vai karsto ogļu šķērsošanā.

- *Embūtes dabas taka – 3 km, bet jārēķinās ar stāvām un garām nogāzēm un kāpumiem. Un tieši stāvā reljefa un kāpņu dēļ taka nav piemērota cilvēkiem ar kustību traucējumiem un var būt par grūtu vecāka gadaģājuma cilvēkiem.*
- *Auto ērti novietojams pie Embūtes tūrisma informācijas centra, kur arī var sākt pārgājienu.*

Dodies arī uz LVM Jaunmoku pili, kur atpūties un baudīt īpašu noskaņu 120 gadus senajā medību pilī:

Ilgonis Vilks

Latvijas Universitātes
Astronomijas institūta pētnieks

Garās un tumšās ziemas nakts ir astronomu laiks. Ja debesis ir skaidras, var ilgstoši vērot, pētīt un fotografēt debesis, taču astronoms Ilgonis Vilks atzīst, ka ziema tomēr nav viņa mīļākais gadalaiks. Astronoms, kas interesēties par kosmosu iedvesmojis, nu jau var teikt, pat vairākas paauzdes, tieši šoziem ir nolēmis iemūžināt kādu Latvijā, viņaprāt, līdz šim par maz novērtētu kosmisku notikumu. Jautājums: vai mūžīgie astronomu kaitnieki – mākoņi – ļaus.

Vairums ļaužu dalās divās grupās – tie, kuriem ziema patīk, un tie, kuri to uzskata par mokām tumsā, slapjumā un aukstumā. Kā ir ar jums?

Jā, es viennozīmīgi esmu vasarasmīlis, kaut arī tas ir pretrunā ar manu astronoma dabu, jo vasarā naktis ir gaišas, bet arī ziemā īsti labi nevar novērot debesis, jo bieži ir apmācies. Rudens ir labs laiks astronomam, kad ir gana tumšs, bet vēl nav ļoti auksti. Braucot vērot debesis ziemā, nevar iztikt bez tējas, vajadzīgs ir arī auto, kur pasildīties gaidot. Jo, ja ziemā ir skaidrs, tad, viennozīmīgi, ir arī auksts.

Cerībā, ka šoziem debesis bieži būs skaidras, vai ir plāni, kas šoziem noteikti jāredz un ko iesakāt arī citiem?

Viena lieta tiešām ir, ko man līdz šim tikai vienu reizi ir patrāpījies redzēt. Cilvēki ir pieraduši runāt par zvaigžņu lietu, zinātniskā valodā – meteoru plūsmu, augustā, jo augustā tas ir viegli apskatāms. Cilvēki bieži ir ārā, vakaros ir silts un skaidrs laiks, bet ziemās pēdējos gados ir vēl aktīvāka meteoru plūsma, ko var novērot 13., 14. decembrī. Tajās naktīs ir vērts skatīties un, ja paveicas, ja ir skaidras debesis, tad šovs ir iespaidīgāks nekā augustā. Es esmu sarūpējis labu fototehniku, kas būs piemērota šī notikuma fiksēšanai.

Ja jau ziema nav jūsu mīļākais gadalaiks, kā jūs to padarāt sev interesantu, kā to pārļaižat?

Kaut kādā ziņā sakožot zobus (*smejas*). Gaismas trūkums ir diezgan nomācošs, ir cilvēki, kam rodas depresija, man tik traki nav. Es kā astronoms ļoti labi zinu gaismas ciklus – līdz Ziemassvētkiem dienas kļūst īsākas, gaismas kļūst mazāk, bet tad jau uzreiz pēc Ziemassvētkiem, ar janvāra sākumu, jau var just, ka gaisma sāk lēnītēm atgriezties, tad ir laiks gaidīt pavasari, līdz kuram vēl ir gana tālu, bet rodas tā sajūta, ka var sagaidīt. Ziemā biežāk eju pirtī. Pārgājienos man patīk doties tikai tajās saulainajās dienās, kad ir dzidras, zilas debesis un dziļas ēnas. Tad dodos pastaigās gar jūru, dažkārt pabraucam kaut kur tālāk, bet ziema nav mans ceļojumu laiks.

Viena no interesantām ziemas parādībām, par ko ir stāsts arī šajā žurnāla numurā, ir ledus krāvumi piekrastē. Vai tos ir izdevies kādreiz redzēt?

Jā! Tiem gan es ļoti sekoju. Parasti vairāk uz pavasara pusi, kad pēc bargākām ziemām ledus sāk vairāk kustēties, tad braucam skatīties. Pirms dažiem gadiem Bulduros bija tādi lielāki, bet visiespaidīgākais bija... sen. Tas varēja būt 1988. gads. Aprīļa sākumā uznāca 20 grādu siltums. Ar sievu padzirdējām, ka kaut kur ledus krāvumi parādījušies. Uz Saulkrastu pusi...? (jautā sievai) Pabažos! Tik lielus es nebiju redzējis! Nu, labi, desmit metri varbūt ne, bet septiņus metrus augsti noteikti! Un pēkšņi bija iestājies ļoti silts laiks un varēja izģērbties, kā saka, līdz peldkostīmam un uzlīst ledus kaudzēs augšā. Tas bija ļoti interesanti.

Jūs esat iepriekš izteicies, ka, aizbraucot uz Dienvidu puslodi, sajūtāties kā *Nezinītis*, jo tur zvaigznes debesis ir pavisam citādas. Kas, jūsu prāt, Latvijas dabā ir pavisam citāds, ja te atbrauc kāds no tāliem dienvidiem?

Divas lietas – mākoņi un pludmales. Ir daudz zemju, kur debesis ir dūmakainas, kur neko nevar redzēt, neko nevar saprast un tā ir ilgstoši, bet mūsu Latvijas mākoņi ir fantastiski skaisti. Un arī tie ir pēc gadalaikiem. Jo īpaši pēc Jāņiem ir tāds periods, kad ir gan spoži baltie, gan pelēkie mākoņi. Vai mākoņu strēmeles jūlijā un augustā. Un mēs esam bagāti ar smilšu pludmalēm. Citur pasaulē tādas ir jāpameklē.

Šķiet, ikviena astronoma sapnis ir vismaz sagaidīt, kad uz kādas planētas tiks atklātas dzīvības formas. Pilnīgi fantazējot, kāda ir jūsu sapņu planēta ar dzīvību, vai tajā būtu kaut kas no Zemes floras un faunas?

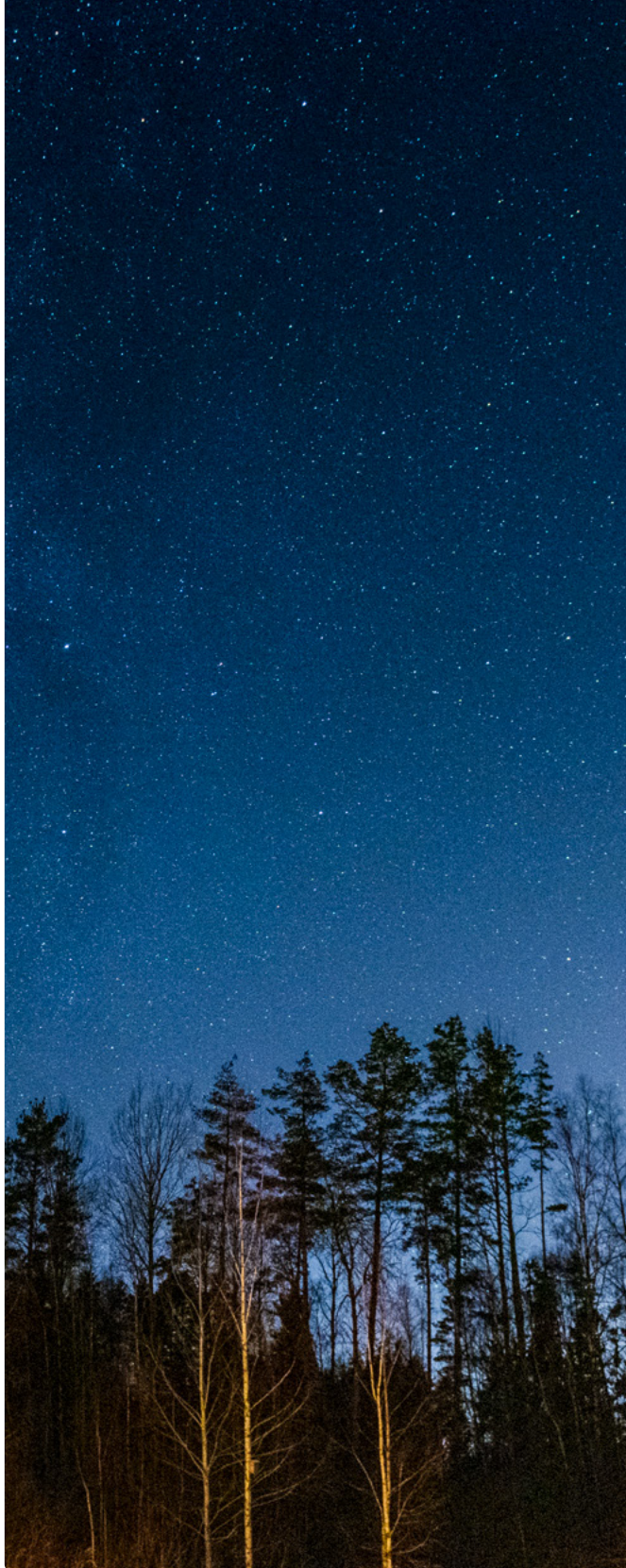
Mums zināmie bioloģijas principi varētu būt diezgan universāli. Tādā ziņā, ka tām būtnēm, lai kādas viņas būtu, pirmais visvieglāk paņemamais enerģijas avots ir tuvākās zvaigznes gaisma. Vai tā ir tieši fotosintēze vai kā citādi to gaismu var pārvērst organiskajās vielās, no kā būvēt ķermeni, tas jau ir cits jautājums. Varētu būt, ka dzīvās būtnes, pirmkārt, ir augi. Bet ir grūti iziet no saviem ikdienas rāmjiem... man laikam patiktu uz planētas, kur atmosfērā ir vairāk ūdeņraža, ko dzīvās būtnes var koncentrēt sevī, un būt kā tādi gaisa baloni, un lidot. Jā, planēta, uz kuras var lidot.

Jūs sociālajos tīklos bieži dalāties ar krāšņām dažādu šķirņu rožu bildēm.

Tā ir manas sievas aizraušanās, mūsu mājas aug vairāk nekā simt dažādu šķirņu rozes, un tad es laiku pa laikam pieslēdzos.

Bet runājot par Latvijas savvaļas augiem, kurš ir tāds, kam, jūsuprāt, varētu pievērsties selekcionāri un padarīt par krāšņumaugu, izceļot kādas tā īpašības?

Man patīk dadži, ne tāpēc, ka tie būtu ļoti smuki, bet tāpēc, ka ar to ziediem un pogaļām var mētāties, tie līp pie apģērba. Ja selekcionāri šo īpašību pastiprinātu, tie būtu lielāki, tās būtu vēl labākas lietas bērnu spēlēm (*smejas*).

VEN DEN

**SMELIES SPĒKU NO
GAUJAS NACIONĀLĀ PARKA
NESKARTĀS DABAS**

Aicina Latvijas zaļākā zīmola 2021 topa līderi!

